

Haagse opwinding over uitgelekt 'concept pensioenakkoord'

Geen pensioenstelsel met individuele potjes, maar behoud van de collectiviteit. Daarbij wel als extra mogelijkheid dat fondsen meer ruimte krijgen risico's te nemen met hun beleggingen. Bij jongere deelnemers zou dit meer kunnen dan bij ouderen die hun pensioen naderen. Een uitgelekt voorstel met onder meer deze actiepunten zorgt voor de nodige beroering in Den Haag. Daar koersen ze nog steeds op meer individualisering. Een akkoord blijft daarom hoogst onzeker.

De Telegraaf meldde eind mei dat werkgeversvereniging VNO-NCW en vakbond FNV in een conceptakkoord een aantal gezamenlijke voorstellen aan het kabinet doen. Die gaan over het invoeren van een nieuw soort pensioen, een tragere stijging van de AOW-leeftijd en een verplicht pensioen voor zzp'ers – maar met de mogelijkheid voor zzp'ers om daar onder voorwaarden uit te stappen. Alle betrokken partijen zeggen met klem dat het te vroeg is om te spreken over een akkoord. Er circuleren meerdere notities, zeggen zij, maar de onderhandelingen zijn nog volop gaande. Minister Wouter Koolmees van Sociale Zaken liet zich in eerste reactie heel terughoudend uit.

Individuele potten

Tot vorig jaar richtten de werkgevers en vakbonden zich vooral op die 'individuele potjes'. Maar de FNV was daar niet tevreden over. Daarom werd er de laatste maanden steeds nadrukkelijker gesproken over een andere pensioenvariant. In die variant blijven de grote gezamenlijke potten bestaan. Maar pensioenfondsen krijgen de ruimte om meer risico te nemen met hun

beleggingen. De verwachting is dat daarmee hogere rendementen behaald worden. Die toekomstige rendementen mogen de fondsen alvast inboeken, zodat ze nu al minder geld in hun reserves hoeven te houden. Daardoor kunnen ze bijvoorbeeld weer een verhoging van de pensioenen betalen. Volgens De Telegraaf wordt deze pensioenvariant beschreven in de gelekte notitie.

Akkoord nog hoogst onzeker

Koolmees wil af van het huidige pensioenstelsel. Dat is namelijk slecht bestand tegen de lage rentestand die er al sinds de crisis is. Daardoor stijgen de pensioenen al jaren niet meer mee met de inflatie. Als het aan het kabinet ligt, sparen werknemers straks in individuele pensioenpotten voor hun pensioen. Nu hebben pensioenfondsen nog grote gezamenlijke potten – werknemers bouwen het recht op om aanspraak te maken op een deel daarvan. Het kabinet wil dit veranderen in samenspraak met de sociale partners. Die zijn al jaren aan het onderhandelen over hun gezamenlijke pensioenadvies aan het kabinet. Het is nog hoogst onzeker of er echt een pensioenakkoord

komt. De laatste maanden werden de onderhandelingen vooral één-op-één gevoerd door VNO-NCW en de grootste vakbond FNV. Maar die vakbond heeft nog géén akkoord van zijn achterban, waar pensioenhervormingen altijd gevoelig liggen. Bovendien is het voornemen om het uiteindelijke akkoord te sluiten in de Sociaal-Economische Raad (SER), het overlegorgaan van de sociale partners. En daarin zitten óók deskundige kroonleden. Veel van hen willen, net als Koolmees, individuele pensioenpotten.

De Nederlandsche Bank

Vooraf De Nederlandsche Bank, via directielid Job Swank vertegenwoordigd in de SER, is naar verluidt zeer kritisch over de mogelijke invoering van een nieuw collectief pensioen. De centrale bank wil de pensioenen individueel maken omdat er in een collectief stelsel steeds weer discussie ontstaat over hoe de pensioenpot verdeeld moet worden – vaak tussen jongeren en ouderen. Zelfs als er een definitief akkoord komt – met of zonder de kroonleden – is een stelselverandering nog onzeker. D66, de partij van minister Koolmees, is bij uitstek de partij die het pensioen individueel wil maken. De invoering van een nieuw collectief stelsel zou extra gezichtsverlies opleveren voor zijn partij, die het toch al niet makkelijk heeft in de regeringscoalitie. Bovendien zullen de sociale partners naar verwachting een langzamer stijging

DNB-directielid Job Swank: "Pensioenen moeten individueler"

van de AOW-leeftijd gaan eisen, zoals de FNV wil. Dat kan voor het kabinet al snel miljarden euro's gaan kosten. De situatie doet denken aan voorjaar 2017. Toen lekte ook een conceptakkoord uit, met individuele pensioenpotjes. Uiteindelijk kwam daar niets van door bezwaren van sommige pensioenfondsen en tegenstand binnen de vakbeweging.

Uitstapje VGEO naar Dordrecht

Het jaarlijks VGEO-uitstapje gaat dit jaar op 22 augustus naar Dordrecht.

In de ochtend kan een keuze worden gemaakt uit een museumbezoek of stadswandeling. Daarna gaat iedereen mee met een rondvaart van tweeënehalf uur inclusief lunch aan boord. De dag wordt besloten met een borrel aan de wal. Een gedetailleerd programma met uitnodiging zou de leden eind juni zijn toegezonden.

IN DIT NUMMER

Fokko Covers	2	Te lage pensioenpremies	5
Warme en waardevolle ALV	3	Pensioenleeftijd van 67	6
Wat overbleef van vakbladenimperium	4	Zomer	7
Robotisering RELX	4	Hilde Spaargaren in memoriam	8

COMMENTAAR

Decorum Max

Een loffelijk streven van Omroep Max om de problemen van ons pensioenstelsel voor iedereen begrijpelijker te maken. Maar veel meer inzicht waar de schoen echt wringt, kreeg het Nederlandse volk er niet van. Behalve dan de wetenschap dat ook in de beleggingswereld rondom pensioenen soms absurd veel verdiend wordt, en dat de pensioenwereld een baantjesmachine is voor financiële experts, dat sommige van hen zich buitensporig verrijken, en dat er belangenverstrengelingen zijn. Allemaal ongewenst natuurlijk. Maar gelukkig nog geen praktijk van alledag. Lijkt veel op de bank- en verzekeringswereld. Waar zich grote publieke geldpotten bevinden kan flink gegraaid worden als er onvoldoende toezicht en controle is. Hebzucht is een besmettelijk virus. Maar dat is nog bij lange na niet het antwoord op de vraag waarom de pensioenen van brave onwetende Nederlanders zo lang al niet geïndexeerd kunnen worden. Uitleg over de rol van de politiek, onze starre regelgeving, De Nederlandsche Bank, rol van werkgevers, vakbonden enz. ontbrak. De antwoorden daarop werden door de presentatoren (gemakshalve?) niet gezocht. Sensatie hapt lekker weg. De rest is te ingewikkeld en technisch zullen ze wel gedacht hebben, te droog, te onbegrijpelijk, te slaapverwekkend. Het trieste van dit soort éézijdigheid is dat het de kijkers alleen maar achterlaat in meer verwarring, verontwaardiging en onwetendheid. Ik zag vol verwachting tijdens dit televisieprogramma en later met mededogen hoe onze jonge en bekwame PGB-bestuurder Jochem Dijckmeester als deskundige ook uitverkoren was om een duit in het Max-zakje te doen. Maar wat hij van de echte problematiek weet en de kern van ons pensioenprobleem raakt kon niet aan bod komen. Zo wordt je als gast in dit soort programma's onderdeel van een quasi deskundig decorum. Een dikke Min voor Max.

Schijnzekerheid

Jarenlang werd een individueel pensioenpotje alom geprezen als dé oplossing. Maar het lijkt er niet echt te komen. Het ontstond na de economische crisis en groeide uit tot een panacee voor alle tegenstellingen. Met name tussen jong en oud. Uit wantrouwen in de collectiviteit van pensioenfondsen. Het blijkt een slecht uitgangspunt. Individuele potjes leveren geen mooier pensioen op maar schijnzekerheid over de einduitkering. Misschien bedenken alle betrokkenen nog een politiek compromis. Polderen maar. Maar wel met behoud van collectiviteit. Dat willen ze toch liever niet kwijt, zo blijkt nu wel.

Harry Nijhuis

Fokko Covers: Liever geen optelsom van individuele pensioenpotjes

Dat er een nieuw pensioenstelsel komt is wel zeker. Maar Fokko Covers verwacht niet dat het huidige pensioenstelsel verandert in een optelsom van individuele pensioenpotjes. Het wordt volgens hem heel moeilijk de individualisering van pensioenen te combineren met de huidige collectieve risicodeling.

Fokko Covers, voormalig SPEO-directeur, is nu zelfstandig pensioenadviseur en uitvoerend bestuurder bij het pensioenfonds voor tandartsen. Als donerend VGEO-lid huldigt hij met genoegen een lange traditie van heldere inleidingen voor de Algemene ledenvergadering van de VGEO. Hij blikt terug op de ontwikkelingen in pensioenland van de afgelopen tien jaar. De omwenteling die plaatsvond van een nog hoge dekkingsgraad voor 2008 naar een lage sinds de kredietcrisis met kortingsrisico's. Bovendien konden de meeste fondsen sindsdien geen indexatie meer doorvoeren. Niettemin herstelden de beurzen zich fors sinds 2009. De AEX herstelde zich jaarlijks met gemiddeld 11%. Treurig genoeg was dit onvoldoende om de dekkingsgraden uit de gevarezone te halen. De angel in het vlees is de rente waarmee fondsen gedwongen worden te rekenen. De tienjaarsrente zakte van 4,8% naar 0,6%. Sinds 1990 is dit de oorzaak dat het niet opschiet. Al met al nam het vertrouwen af in pensioenfondsen af. Terwijl de fondsen toch veel

vermogen opbouwden. De 500 miljard euro in 2000 groeide aan tot 1400 miljard in 2017. Ons gespaard pensioenvermogen is daarmee tweemaal groter dan het nationaal product. Overigens valt het met armoede onder Nederlandse ouderen wel mee. Volgens de statistieken zitten van de 65-plussers er 3% onder de armoedegrens. Een stuk beter dan in Amerika waar dit voor 22% van de ouderen geldt.

Korting is geen schuld

Een interessante vraag rees op uit het publiek: Waar zijn de kortingen op pensioenen gebleven die SPEO en andere fondsen moesten doorvoeren? Hebben die fondsen daarvoor een schuld aan de deelnemers? Dit bleek een foute interpretatie. Dit ligt anders bij misgelopen indexaties van pensioenen gebaseerd op de jaarlijkse inkomensindex of salarisverhogingen. Deze kunnen wel worden ingehaald maar dat verschilt per fonds. Bij ons vorige pensioenfonds SPEO was dit nog wel mogelijk, bij PGB ligt dit anders volgens VGEO-voorzitter Van der Rijst. Mocht er bij PGB weer ruimte voor indexatie ontstaan dan wordt dit jaarlijks nooit meer dan 2%.

Individueel pensioenpotje?

Hoewel het voorspellen van pensioenontwikkelingen moeilijk is waagde Covers er zich toch aan. De nieuwe minister van sociale zaken Wouter Koolmees heeft er een hele klui aan. Covers kent hem als een bevlogen man. In het regeerakkoord staat het afschaffen van de doorsneepremie in 2020. Verder wil de overheid persoonlijke pensioenpot-

HOOFDREDACTIE: Harry Nijhuis **EINDREDACTIE:** Jeroen Hogendorp
VORMGEVING: Jos Wachelder
BIJDRAGEN: Wil Langenbarg, Jeroen Hogendorp.
REDACTIEADRES: Veenweg 21a, 7055 BP Heelweg, Tel.: (0315) 24 14 72
E-MAIL: harwil@planet.nl **WEBSITE:** www.vgeo.nl

VRAGEN OF MEDEDELINGEN? Als er veranderingen optreden, bijvoorbeeld door verhuizing of overlijden, kunt u dit kenbaar maken bij onze penningmeester Ger de Rooij, Grootweg 12, 1647 CN Berkhout. Tel : 0229-553054
 E-mail: penningmeester@vgeo.nl M. 06-37349696
 Voor zaken betreffende bestuur en organisatie kunt u contact opnemen met Paul Klein, Thierensweg 15, 1411 EW Naarden. Tel: 035-5389607,
 E-mail: pagklein@planet.nl

LIDMAATSCHAP EN CONTRIBUTIE VGEO-leden betalen jaarlijks € 14,- contributie. Een vrijwillige verhoging van deze bedragen wordt zeer op prijs gesteld. Contributie s.v.p. overmaken op ING-rekening NL27 INGB 0000 100 802. t.n.v. Vereniging van Gepensioneerden Elsevier-Ondernemingen, Doetinchem. Nadere informatie Ger de Rooij Tel : 0229-553054 E-mail: penningmeester@vgeo.nl

DE VOLGENDE NIEUWSBRIEF VERSCHIJNT SEPTEMBER 2018.
 KOPIJ MOET UITERLIJK 24 AUGUSTUS BINNEN ZIJN.

ELSEVIER SENIOREN NIEUWSBRIEF
ES NIEUWSBRIEF

jes mogelijk maken maar wel met een collectieve risicodeling. Een ander voornemen is verder jonge deelnemers in een fonds aanvankelijk minder premie te laten betalen en ouderen meer naarmate ze hun pensionering naderen. Een verschil dat oploopt van 7% tot 25% premie. Met deze methodiek moet het tussen de generaties tot een eerlijker risicoverdeling komen. Covers voorziet veel problemen. Ouderen worden zo ook duurder voor werkgevers. Volgens hem is het ontzettend moeilijk de voordelen te combineren van een individueel en collectief pensioen. Diverse vragen doemen op. Stel dat iemand met een individueel pensioenpotje overlijdt. Gaat het dan naar een nabestaande of het collectief? Er komt wel een nieuw pensioenstelsel maar Covers verwacht geen massale overstap van deelnemers en fondsen. Hoewel het goed gaat met aandelen waarschuwde hij voor te veel investeren daarin. Een daling van aandelen is een groot risico voor pensioenfondsen

Meer deeltijdpensioen

Ouderen kiezen er steeds vaker voor om in de aanloop naar hun pensioen minder te gaan werken. Dat blijkt uit een rapport van het Centraal Planbureau (CPB) gebaseerd op cijfers van de pensioenfondsen ABP en PGGM. Met name hoogopgeleiden kiezen voor minder werken als de AOW-leeftijd nadert.

Het CPB zag met name bij mannen een spectaculaire toename van het aantal personen dat minder is gaan werken. De nieuwe deeltijdwerkers hebben in de regel ofwel geen aanvullend inkomen, ze kunnen blijkbaar toe met minder, ofwel een aanvulling uit hun pensioen. Zij maken steeds minder vaak gebruik van een (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheidsuitkering. Wel is het gebruik van de deeltijdpensioenregeling, waarbij het opgebouwde pensioenvermogen aangesproken wordt om het salaris aan te vullen, verdubbeld in de periode 2012 tot 2015. Gemiddeld werkt één op de zes zestigplussers in deeltijd. Het CPB zag de duidelijkste correlatie tussen de deeltijdpensioenregeling en de arbeidsparticipatie van mannen. Bij vrouwen was dat beeld minder duidelijk.

Een warme en waardevolle ALV

Het aantal bezoekers (60) van de algemene VGEO-ledenvergadering viel deze keer iets tegen. Het aangeboden was er niet minder om. Voorzitter Henk van der Rijst constateerde dat in tijden van crisis de opkomst weliswaar hoger was. Maar hij zag de nu beperkte belangstelling als teken dat het goed gaat met de VGEO. Buiten was het behoorlijk warm, zoals meestal op VGEO-ALV's. Warm waren binnen ook de wederzijdse begroetingen van oud-collega's en het ophalen van herinneringen. De inleiders van deze dag wisten met actuele informatie over pensioenen en ontwikkelingen bij RELX de aandacht vast te houden. Bijgaand een beeld.

Wat overbleef van het vakbladenimperium

Wat blijft er over van de vakbladen onder de paraplu van Reed Business? Het minimum lijkt bereikt. Vroegere kassuccessen zoals weekblad Elsevier, Landleven en Weekblad Boerderij gingen of gaan als laatsten over in andere handen. Tientallen titels verdwenen. Van het Doetinchems vakbladenimperium herinnert alleen de straatnaam van stichter Cornelis Misset aan vroegere glorie.

Het grootste beeldbepalende kantorencomplex van Doetinchem met ruim 14.000 vierkante meter staat nog steeds prominent aan de Hanzeweg. In de hoogtijdagen werkten hier 800 mensen. Nu nog zo'n 350 van wie een groot deel onder een andere vlag. Het beeldbepalende Reed Businesslogo deelt nu nederig een plek met andere ondernemingen. Het werd een verzamelgebouw. Dezelfde noodgedwongen aanpak als in Amsterdam bij Reed Elsevier, nu RELX. Een trieste te loorgang voor wie, zoals ondergetekende, vanaf de zestiger jaren het

bedrijf nog zag 'exploderen'. We hadden notabene de ijdele hoop dat cashcow weekblad Boerderij de 100.000 abonnees zou halen. Een goudmijntje was het. Ik schat, oplagecijfers zijn goed bewaarde geheimen, dat het nu rond de 30.000 zal zitten. Niet alleen veel boeren, maar talloze kleine middenstanders gaven de pijp aan Maarten.

Handeldrukkerijtje

Wie de toekomst in perspectief wil zien mag het verleden niet verwaarlozen. Misset begon in 1873 als een handeldrukkerijtje. De Nederland-

sche Lederindustrie zou het eerste vakblad worden, al snel gevolgd door tientallen andere titels. Misset was voor Doetinchem wat Philips was voor Eindhoven. Een familiebedrijf met sociale karaktertrekken, zoals een eigen pensioenfonds (1916), hypotheek en huizen van de zaak, tot publiek genoeg een wielervedbaan, openluchtwembad en zowaar een vliegveldje met eigen reclamevliegtuig.

Explosieve groei

Elseviers uitgeversmaatschappij werd in 1976 voor 100% eigenaar van Misset-bedrijven die al vanaf 1968 hiervan deel uitmaakten. Het toekomstperspectief was grenzeloos. Er werd verhuisd vanuit de binnenstad naar het bedrijventerrein waar in 1983 een modernistisch honingraatpand werd betrokken. De kantoorruimte werd snel te krap, in 1989 kwam er een nieuw kantoorgebouw naast te staan. Deze laatste onder de directie van de ambitieuze Achterhoeker Derk Haank die diverse vakbladen aan dit imperium toevoegde. Maar vergaande digitalisering tekende zich al af, middenstanders stopten, en advertentie-inkomsten vielen weg. Aanvankelijk veelbelovende vestigingen en titels, onder meer in Arnhem, Utrecht en Den Haag werden van lieverlee afgestoten. Het vakbladenimperium stortte in.

Wat overbleef

Wat bleef er van dit alles over? Het kantorencomplex in Doetinchem is opgekocht door investeringsmaatschappij Keppel Real Estate. Het

honingraatpand van 900 vierkante meter werd grondig verbouwd om meerdere kleine bedrijven te huisvesten. Hier zouden zo'n 600 mensen onderdak en vergaderruimte moeten vinden. Verder kwam er een ook voor passanten toegankelijk restaurant. Wat overbleef van de vakbladen is deels gehuisvest in het pand uit 1989. De naam 'Vakmedianet' heeft op de gevel Reed Business bijna verdrongen. Vakmedianet nam veel zogenaamd 'niet rendabele' vakbladen over. Een deel van die titels gingen over vanuit Amsterdam naar het hoofdkantoor in Alphen aan de Rijn. Een kleine Doetinchemse business-tot-businessuitgeverij Eisma Media Groep kaapte al eerder kleinere vakbladen bij RBI weg. Buitenbeentje 'Landleven' vond ook een nieuwe uitgever. Wat overbleef van RBI Doetinchem is een groepje internationaal agrarische bladen als Trekker of Pluimveehouderij maar ook Auto- en Motorteknik. En wat overbleef van vlaggenschip Boerderij met zijn spin-offs. Alles wacht op termijn vermoedelijk een nieuwe thuishaven omdat ze niet meer passen in de door RELX uitgezette drukwerkloze koers.

Harry Nijhuis

Robotisering bij RELX neemt traditionele informatie over

De robotisering gaat ook bij uitgever RELX steeds verder. Machines in plaats van mensen leveren op afroep steeds meer informatie aan de gebruikers, aldus **Alexander van Boetzelaer** tijdens zijn presentatie over RELX tijdens de Algemene ledenvergadering van VGEO.

Op het gebied van content, oftewel specifieke kennis en informatie, beschikt RELX waarschijnlijk over de grootste verzameling ter wereld. De manier waarop dit de gebruikers bereikt is ingrijpend veranderd. Er gaat nog maar voor 11% aan drukwerk de deur uit. Dit zal zich op 10% stabiliseren verwacht Van Boetzelaer. Het meeste heeft zich

in de afgelopen 20 jaar voltrokken. Door de robotisering nam het aantal werknemers af tot inmiddels 1300 bij alle RELX-vestigingen waarvan er 950 nog werkzaam zijn voor Elsevier in Amsterdam. Elsevier levert van vier werkmaatschappijen met 2,7 miljard euro nog de grootste financiële bijdrage aan RELX. Meer dan de helft van de omzet komt uit

abbonementen. Wereldwijd groeit het bedrijf economisch jaarlijks 1,2% en wordt 200 miljoen geïnvesteerd in nieuwe technologie. Het bedrijf richt zich toenemend op het analyseren van informatie. Met als doel klanten betere beslissingen te

laten nemen. „We zijn een missiegedreven bedrijf,” aldus Van Boetzelaer. Het doel is de ondersteuning van medici, onderzoekers, overheden, farmaceutische industrie, verpleegkundigen en studenten.

Te lage pensioenpremies ten nadele van gepensioneerden

Premiedekkingsgraden van pensioenfondsen zijn sinds 2015 aanzienlijk gedaald. Dit komt doordat te lage premies zijn ingelegd door werknemers en werkgever. Dat is een punt van zorg voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De Nederlandsche Bank en het Centraal Planbureau hebben zich bij dit standpunt aangesloten. Een te lage premiedekkingsgraad kan gepensioneerden benadelen. Uit het vermogen vindt dan namelijk kapitaaloverdracht plaats van oud naar jong.

Bij een te lage inleg komt te weinig premie binnen bij een fonds om de kosten van nieuwe pensioenopbouw te dekken. Die wordt dan deels betaald uit het vermogen van het pensioenfonds. Gepensioneerden die geen premie meer betalen, dragen zo bij aan de pensioenopbouw van werknemers. Er is dus sprake van overdracht van oud naar jong, in tegenstelling tot de vaak gehoorde klacht dat jong voor oud zou betalen. Een langdurig te lage premie staat het volgens minister Koolmees van Sociale Zaken op gespannen voet met een evenwichtige afweging van belangen tussen jonge en oude deelnemers van de fondsen. Toch komt hij nu niet zelf met voorstellen om dit probleem snel op te lossen. Hij wil niet vooruit wil lopen op de plannen voor een nieuw pensioencontract waarover nog steeds wordt onderhandeld in de Sociaal Economische Raad. De minister verwacht dat sociale partners binnen enkele weken met voorstellen komen.

Lage rente

Uit de evaluatie van het nieuwe Financieel Toezichtskader (FTK) die naar de Tweede Kamer is gestuurd, blijkt dat pensioenpremies sinds 2015 redelijk stabiel zijn gebleven, in verhouding tot de sterk gedaalde marktrente. Bij een lagere

rente past in principe een stijging van de premies om hetzelfde pensioen te kunnen bereiken. Maar in 2015 kregen pensioenfondsen meer ruimte om de premie te dempen, waardoor die minder meebeweegt met de marktrente. Zo kan bijvoorbeeld een snelle stijging van pensioenpremies midden in een crisis – waardoor nettolonen en bedrijfswinsten verder dalen – worden voorkomen. Het gevolg is wel dat de premiedekkingsgraden van veel bedrijfstakpensioenfondsen lager zijn dan 100%. Gemiddeld lag de premiedekkingsgraad vorig jaar rond 84%. „Het beoogde doel, stabiele premies, is bereikt”, reageert Gerard Riemen van de Pensioenfederatie. „Als je kiest voor een stabiele premie, dan heb je per definitie periodes dat de premie te laag en dat die te hoog is.” Riemen waarschuwt om op basis van deze evaluatie vergaande conclusies te

Wat vindt u daar nou van?

Te lang in ziekenhuisbed na Eerste Hulp?

Eerste Hulp, oftewel Spoedeisende Hulp, wie heeft daar niet eens mee te maken gehad? Ook door ons geïnterviewde VGEO-leden. Maar zij hielden niet langdurig en overbodig een ziekenhuisbed bezet na door een huisarts voor Eerste Hulp te zijn doorverwezen. Een kennelijk groot probleem dat ontstaat als er thuis geen goede verzorging en opvang beschikbaar is. De angst bij alleenstaanden dat hen dit ook kan gebeuren is er soms wel.

Mw. H. Wijnands, Hoofddorp

„Ik ben nog nooit door de huisarts doorverwezen naar de Eerste Hulp. Maar als het nodig is zou ik er blij om zijn want daar is meer medische bekendheid dan bij de huisarts. Als ik daarna naar huis zou kunnen, dan is daar geen opvang en daar ben ik wél bang voor.

De overheid wil ons tot 95 jaar thuis laten wonen. Wie vertelt mij waar ik moet zijn? Bij welk loket moet ik aankloppen om hulp? De WMO kan zeggen 'u hebt een goed pensioen, zoek het zelf uit'. Maar wáár ik dan moet zijn wordt er niet bij verteld. Dat is wel een schrikbeeld.”

W. Verwoerd, Haarlem

(aangevuld door mw. Verwoerd)

„Omdat ik al twaalf jaar nierpatiënt ben, kom ik regelmatig op de Eerste Hulp. Die is prima in het Kennemergasthuis en ze kennen me daar. Ik word

er goed geholpen. De afgelopen jaren ben ik wel tien keer opgenomen geweest. Als ik thuiskom is mijn vrouw er, dat is goed want ze is verpleegster geweest. Bovendien hebben we thuiszorg en de fysiotherapeut komt aan huis.”

J. Willemsen, Velp

„Via de huisarts ben ik op de EH terecht gekomen vanwege een tia. Ik ben door de neuroloog nagekeken en toen bleek een halsslager verstopt. Ik ben niet geopereerd want dat was te gevaarlijk. Een tweede keer kwam ik er voor – naar te laat bleek (verkeerde diagnose) – een hartinfarct. Van 9 tot 5 uur heb ik moeten wachten en toen was dotteren niet meer mogelijk. Een goede ervaring heb ik toen ik door de KNO-arts geopereerd ben aan een tumor onder m'n oor. Alles liep perfect. Thuis is er goede opvang en mijn jongste dochter zit in de verpleging. Zij heeft me meer dan eens goed geadviseerd.”

Mw. Esmijer-Alexander, Hoenderloo

„Gelukkig ben ik nog niet op de Eerste Hulp in een ziekenhuis geweest. Zou dat nodig zijn – om wat voor reden dan ook – dan ben ik daar niet bang voor. Eerlijk gezegd denk ik daar nooit aan. Als ik zou moeten revalideren, dan kan dat natuurlijk niet thuis. Ik woon weliswaar op een appartement en heb dus alles gelijkvloers, maar na thuiskomst uit een ziekenhuis heb ik wel hulp van buiten nodig want ik ben alleen.”

De interviews zijn 11 juni gehouden door Wil Langenbarg

trekken. Er is immers maar naar een korte periode gekeken. Hij is dan ook blij dat Koolmees de evaluatie niet aangrijpt voor een nieuwe herziening van het FTK. „Daar hebben wij geen behoefte aan. Kom nu maar eerst met het nieuwe pensioencontract.”

Hersteltermijn

Een andere aanpassing van 2015 was een ruimere hersteltermijn voor pensioenfondsen van tien jaar. Maar pensioenfondsen waarvan de dekkingsgraad te laag is, doen er nu wel erg lang over om te herstellen, blijkt uit de evaluatie van SZW. Pensioenfondsen met een te lage dekkingsgraad (de grens wisselt per fonds, maar ligt rond de 125%) moeten ieder jaar een herstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank. Ook dit jaar moeten zo'n 160 fondsen dat weer doen. De fondsen krijgen tien jaar de tijd om weer op

niveau te komen. Maar zoals DNB vorig jaar ook al waarschuwde, baseren zij hun herstel grotendeels op toekomstige rendementen. Het is onzeker of die gehaald worden. Ieder jaar mag er opnieuw een plan voor de komende tien jaar ingediend worden, zolang aannemelijk gemaakt kan worden dat de 125% over tien jaar wordt gehaald. Daardoor moeten zij mogelijk later in één keer nog veel harder ingrijpen.

„Het is een volstrekt onzinnig argument dat we langer moeten werken omdat we ouder worden.”

Huisarts
Bettina van Steenis
uit Enschede

Groter overlijdensrisico na val door stijgende ouderdom

Het aantal 80-plussers dat na een ongelukkige val overlijdt, is sterk toegenomen: van 391 in het jaar 2000 naar 2501 in 2016. Die ruime verzesvoudiging blijkt uit de overlijdensstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Er is waarschijnlijk niet één oorzaak voor de toename aan te wijzen, schrijven drie onderzoekers in een dinsdag gepubliceerd kort artikel in het *Journal of the American Medical Association*.

„Naar de oorzaken doen we verder onderzoek”, zegt chirurg in opleiding Klaas Hartholt van het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft, de eerste auteur van het artikel. „Belangrijk is in elk geval dat oude mensen langer thuis blijven wonen, dat ze ook ouder worden, vaak aan meerdere ziekten lijden en vaak veel medicijnen slikken.” Die medicijnen zijn misschien heilzaam, maar sommige verhogen de valkans. Een onverwachte oorzaak, schrijven de onderzoekers in hun artikel, kan zijn dat oudere mensen tot op hogere leeftijd actiever blijven, waardoor ook hun kans op een akelige val toeneemt. Er was in deze eeuw een forse groei in het aantal 80-plussers, maar dat verklaart de groei bij lange na niet, want ook de sterfte gemeten per 100.000 80-plussers steeg van ongeveer 100 naar 365 in 16 jaar tijd.

Definitie van val

De definitie van een ongelukkige val is duidelijk: zo'n val wordt als primaire doodsoorzaak aangewezen als iemand binnen dertig dagen na een val overlijdt. Hartholt: „Dat overlijden kan dus ook direct thuis gebeuren. Maar als iemand na een val een hersenbloeding krijgt of een heup breekt, kan een patiënt ook in

het ziekenhuis of verpleeghuis zijn. Altijd komt er na zo'n overlijden in Nederland een lijkschouwer langs om de doodsoorzaak vast te stellen. Om te beoordelen of het echt een ongeluk was.” Het onderzoek laat ook zien dat de kans op overlijden na een val steeds verder stijgt bij hogere wordende leeftijd. In 2016 stierven bijna tienmaal zoveel 95-plussers dan 80- tot 84-jarigen na een ongelukkige val: 1.367 per 100.000 mensen. Het betekent voor 95-plussers een jaarlijkse kans van ruim 1 procent op de dood na een val.

Voorkomen

Het voorkomen van een val bij ouderen is moeilijk. Alleen stoppen met multimediatie is niet voldoende. De oorzaak voor vallen bij ouderen kent meerdere oorzaken en er is daardoor niet één oplossing. De huisarts kan ouderen verwijzen naar een valkliniek bij afdelingen klinische geriatrie, waar wordt gezocht naar een onderliggende oorzaak. Hartholt: „Zo kan het zijn dat iemand naar de oogarts moet om te kijken of het zicht voldoende is, naar de fysiotherapeut om valtraining en oefeningen te krijgen en komt er iemand thuis langs om losliggende kledjes op te ruimen.”

Meeste fondsen houden het bij pensioenleeftijd van 67

Omdat we steeds ouder worden moest van de overheid de AOW-richtleeftijd voor pensioenfondsen per 1 januari 2018 omhoog van 67 naar 68 jaar. Verschillende pensioenfondsen houden overigens de pensioenrichtleeftijd op 67 jaar. Ze vinden dat het nog lang zal duren voor de AOW-leeftijd 68 jaar zal zijn. Bovendien vinden ze het moeilijk uit te leggen. Ons Pensioenfonds PGB paste overigens de pensioenrichtleeftijd wel aan.

De pensioenrichtleeftijd is niet de datum waarop het AOW-pensioen werkelijk ingaat: de AOW-leeftijd blijft het uitgangspunt (zie „Van wiskundigen mag de AOW-leeftijd

vervroegd worden”). De pensioenrichtleeftijd is gekoppeld aan de levensverwachting en wordt gebruikt om de premie en het pensioen te berekenen. Ook kun je als deelne-

ALS U DIT MAAR WEET

900.000 deelnemers van het ambtenarenfonds ABP krijgen inzage in hun persoonlijke pensioenpot. Daarmee hoopt men onder meer de angst weg te nemen dat er straks niets meer over is voor een deelnemer. Ze kunnen nu zien hoeveel premie ze zelf hebben betaald, hoeveel de werkgever, hoe groot het rendement is en hoeveel pensioen ze op basis daarvan maandelijks kunnen krijgen.

Vorig jaar telde Nederland 2.700 werkende 80-plussers volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Tweeduizend van hen werkten in deeltijd; de meesten minder dan twaalf uur per week. Van de 75-plussers werkten er 25.000. De meeste van hen zijn zelfstandige zonder personeel. De toename wordt niet toegeschreven aan economische achteruitgang.

Pensioenfondsbestuurders zakken vaker voor hun toets bij De Nederlandsche Bank (DNB) dan bestuurders van banken en verzekeraars. „Veel kandidaten voldoen niet aan de minimale eisen”, stelt toezichhouder Gisella van Vollenhoven-Eikelenboom van DNB.

Te weinig jonge en vrouwelijke pensioenbestuurders

De overheid moet er scherper op toezien dat meer jongeren en vrouwen zitting krijgen in de besturen van pensioenfondsen. Dat vindt een meerderheid in de Tweede Kamer die zich in april schaarde achter een motie van D66-Kamerlid Steven van Weyenberg. De motie roept minister Koolmees van Sociale Zaken op bij de sector aan te dringen op het bijhouden van het aantal vacatures dat vrijkomt in pensioenfondsbesturen en hoe vaak die vervuld worden door een vrouw en iemand jonger dan 40.

Pensioenfonds PGB probeert wel aan die eisen te voldoen. Het heeft inmiddels als één van de weinige fondsen de 36-jarige Jochem Dijkmeester als bestuurder. Bovendien wordt hard gezocht naar een vrouwelijk lid in het Verantwoordingsorgaan. De pensioenfondsen verdedigen zich met het argument dat het in de praktijk moeilijk is om met name jonge kandidaten te vinden met voldoende ervaring en deskundigheid. Een oplossing is vol-

gens Semih Eski, voorzitter van CNV Jongeren, om meer stageplaatsen of betaalde werkervaringsplaatsen aan te bieden. Dat gebeurt al wel, maar nog niet genoeg. „Als de fondsen zeggen dat zij dit belangrijk vinden dan moeten zij er ook in investeren.” Koolmees heeft al eerder toegezegd met de sector in gesprek te gaan over het vergroten van de diversiteit en voor de zomer daarover verslag uit te brengen aan de Kamer.

Rapporteren

Over de uitkomsten moet de bewindsman de komende twee jaar iedere zes maanden aan de Kamer rapporteren. Zo hoopt de Kamer het nastreven van diversiteit bij pensioenfondsen te stimuleren. Vier op de tien pensioenfondsbesturen heeft geen enkele vrouw in het bestuur, zes op de tien heeft geen personen jonger dan 40 aan boord. Dat is in strijd met de Code Pensioenfondsen, het pakket normen dat de sector zichzelf in 2014 heeft opgelegd. De commissie die op de Code toeziet heeft onlangs vastgesteld dat er weinig vooruitgang wordt geboekt om te komen tot meer diversiteit.

Zomer

Voor stadsmensen is de zomer vakantietijd, voor veel buitenmensen is de zomer productietijd. Voor de boer die wil maaien en hooien heeft de zomertijd geen zin, hij moet wachten totdat de zon de ochtenddamp heeft opgelost. De koeien hebben er geen weet van dat de baas zijn horloge heeft verzet.

Van J.W.F. Werumeus Buning is de strofe 'Maar de boer hij ploegde voort' (1935). Het is een beetje hoe ik ben. De ballade eindigt ermee dat de boer door God wordt gehoord. Ik weet inmiddels dat je het geluk zelf moet maken.

Onze stolpboerderij is uit de zestiende eeuw. De boer had een gemengd bedrijf met niet meer dan twee melkkoeien, en wat jongvee. Door de groeiende vraag uit de steden werd de veestapel uitgebreid tot 5-6 melkkoeien. Om die te herbergen kregen de stolpen uitgebouwd, koeienstaarten. Na de Tweede Wereldoorlog werden overal losstaande stallen gebouwd voor minimaal 20 koeien. De boer waar ik de zomervakantie doorbracht was een grote: 32 stuks melkvee. In onze tijd zit een wereldreis er niet in als je niet minstens 80 koeien hebt. Tweehonderd is de nieuwe norm. Megastallen zijn voor 2000 dieren. Mijn zoon heeft stage gelopen op een melkveebedrijf in Amerika met 20.000 dieren. In vroeger eeuwen molk de vrouw de koeien en verwerkte de melk tot boter, karnemelk en kaas. Mijn vakantieboer molk zijn 32 koeien nog met de hand, samen met een knecht. Als je hem een hand gaf verdween de jouwe in zijn vuist. Zulke handen kom je nu niet meer tegen.

De stadsmens zocht na de oorlog vertier op het strand, langs sloot en plas, in bos en veld. We leerden goed waarnemen met behulp van de Verkade-albums met plakplaatjes en teksten van Jacques P. Thijssse. Ik heb ze nog allemaal. De kraai was mijn lievelingsdier, makkelijk tam te maken. De stadsmens ging naar buiten per rijwiel, de lijnbus,

trein of een enkeling met het automobiel. Mijn vader had eerst een zwarte Citroën, met voorwielaandrijving, later een Volvo met kattenrug. Hij had een auto nodig voor het afleggen van visites. Vanwege de twee pastelkleuren van de lak werd hij Belinda genoemd, naar de kleuren van het sigarettenmerk. Overigens rookte mijn vader Arsenal sigaretten. Mijn moeder had altijd sigaretten in huis voor als er bezoek kwam. Ze rookte nooit in het openbaar.

In de auto zat de jongste bij moeder op schoot, de andere drie zaten op de achterbank. Als we halverwege het einddoel waren begon mijn vader te zingen over de torenspits van Bommel. Ook „We gaan nog niet naar huis” was populair en het spelletje „Ik zie wat jij niet ziet.” Bij een uitspanning werd thee of limonade gedronken en werden de meegebrachte sandwiches genuttigd. De paddenstoelen van de ANWB zorgden ervoor dat we in het bos de weg weer terug vonden. Ik had een met parelmoer ingelegde toneelkijker van mijn oma om de vogeltjes te bestuderen. Als middelbare scholier kreeg ik een echte veldkijker om tellingen te kunnen rapporteren.

Op het Olympiaplein was een sportveld met hardloopbaan van rode gravel. Daar gingen we van school uit voetballen en atletiek doen. Ik was goed in hoog- en verspringen, slagbal en hindernisbaan, minder met voetballen omdat ik vaak stond te dromen en niet op de bal lette. Wij zaten op knutselclubs en kregen muziekles. Ik kon geen noten lezen en ging naar buiten met mijn verrekijker. Voor de arbeidersklasse werden vakantiekolonies gesticht. De welvaart is volgens de statistieken enorm gestegen, maar zijn er geen uitbuiters en arme mensen meer? Maakt de zomertijd enig verschil?

Reacties: pmj.fiedeldijdop@quicknet.nl

In memoriam Hildegund Spaargaren-Ehlich

Op 78-jarige leeftijd overleed na een kort ziekbed ons voormalig bestuurslid Hildegund Spaargaren-Ehlich. Voor de VGEO was Hildegund 15 jaar, van 2001 tot 2016, actief. In die periode was ze tien jaar een zeer betrokken lid van de PR-commissie. Deze bereidt jaarvergaderingen en de uitstapjes voor de VGEO-leden voor en organiseert ze. Daarbij was niets haar te veel, ze genoot ervan.

Veel bijeenkomsten van de PR-commissie vonden plaats in haar gastvrije huis in Aerdenhout, waar de koffie en iets erbij gereed stonden. Haar inbreng in de discussies en in het zoeken naar geschikte locaties voor een uitstapje was groot. Voor opduikende problemen had ze vaak een oplossing. Hildegund sprak vaak over haar tijd bij Elsevier Lausanne. Daar maakte zij vrienden voor het leven. Ze deed veel voor de VGEO samen met Rina Terstall, die ons 1,5 jaar geleden ontviel. Hildegund had hier heel veel moeite mee en miste Rina nog elke dag. Precies twee jaar geleden trad Hildegund uit het VGEO bestuur, maar bleef zeer betrokken bij de vereniging en bood constante hulp bij de uitjes. Ze was een zeer hartelijk en warm mens en het bestuur zal haar zeer missen.

Redactielid Nieuwsbrief

Ook de redactie van de ES Nieuws-

brief bewaart inspirerende herinneringen aan Hildegund als redactielid. Sinds 2004 bedachten en vulden we samen de interviewrubriek „Wat vindt U daar nou van?“ Het werd één van de meest gelezen rubrieken. Per kwartaal bedachten we een in de actualiteit passend onderwerp. Sindsdien deed Hildegund alle interviews tot 2016. Dat zijn er in de loop der jaren bijna 200 geworden. Telkens interviewde zij een viertal willekeurige VGEO-leden, zo gespreid mogelijk over het land. In haar terugblik op die periode deed zij dit altijd met veel plezier. „Het leverde altijd interessante contacten op, naast het officiële interview hoor je ook nog eens wat anders.“ Menig VGEO-lid zal zich haar van de telefoon herinneren. Toen zij in 2016 stopte met haar bestuursfunctie vond ze het tot spijt van de hoofdredacteur ook tijd om haar vaste rubriek in de ES Nieuwsbrief over te dragen. Haar enthousiasme zal de redactie bij blijven.

Ouderen krijgen sneller een hypotheek

Consumenten die al AOW ontvangen of dat binnen tien jaar gaan doen, krijgen vanaf nu sneller een hypotheek. Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verruimt de acceptatiecriteria voor hypotheekverstrekkers om ouderen die vastzitten in hun koopwoning te helpen.

Dat heeft NHG in april bekendgemaakt. Nu hebben veel ouderen moeite met het verkrijgen van een nieuwe hypotheek, zelfs als die veel goedkoper wordt dan hun huidige lening. De reden daarvoor is dat hypotheekverstrekkers kijken naar hun inkomsten en het inkomen na de pensioendatum als onzeker zien. NHG staat nu toe dat hypotheekverstrekkers kijken naar de daadwerkelijke maandlasten in plaats van het inkomen. Daardoor wordt de 'leencapaciteit' voor oudere consumenten vergroot, aldus NHG. Minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken heeft ingestemd met de nieuwe criteria en reageert verheugd in een verklaring van NHG: „Veel senioren profiteren van deze maatregel, bovendien bevordert het de doorstroming en heeft het zo een positief effect op de gehele woningmarkt.“ NHG zegt zich steeds nadrukkelijker te richten op groepen die moeilijk aan bod komen op de woningmarkt.

Van wiskundigen mag de AOW-leeftijd vervroegd worden

We worden minder snel oud dan eerder gedacht volgens actuarissen. Gelet op de huidige ontwikkeling van de levensverwachting zou de door de overheid afgesproken stijging van de AOW-leeftijd naar 67 pas in 2026 bereikt hoeven te worden stellen zij.

In juni deden deze wiskundigen op verzekeringsgebied van zich spreken met een berekening die nogal wat stof deed opwaaien in politiek Den Haag. Oppositiepartijen zien daarin het bewijs dat het afremmen van de stijging van de AOW-leeftijd vooral een kwestie is van politieke wil, en minder van geld. Ook de bonden voelen zich gesterkt in hun standpunt. Dat zal de bonden als muziek in de oren klinken. Zij willen immers de afgesproken stijging naar 67 jaar in 2021 met vier jaar uitstellen tot 2025. Dit uitstel is voor hen een harde voorwaarde om mee te werken aan een nieuw pensioenakkoord. FNV-pensioenonderhandelaar Tuur Elzinga vindt dat de actuariële bevindingen een extra reden om vast te houden aan het standpunt dat de AOW-leeftijd nu bevroren dient te worden op 66 jaar. Dat schept ruimte voor een goede discussie over wat maatschappelijk houdbaar en eerlijk is. „De huidige één-op-één koppeling van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting is dat in ieder geval niet.“

Pensioenakkoord

Nu de kosten van zo'n vertraagde verhoging blijken mee te vallen, zou er weinig in de weg staan van een pensioenakkoord langs de lijnen van het eerder uitgelekte conceptakkoord van de sociale partners, stelt PvdA-kamerlid Gijs van Dijk. Hij vindt dat Minister Koolmees

van Sociale Zaken nu eindelijk eens duidelijkheid moet geven over hoe hij in deze kwestie staat, zegt hij. Pensioenwoordvoerder Martin van Rooijen van 50Plus wil er vooral op toezien dat de AOW-leeftijd niet verder oploopt bij twijfel over de levensverwachting. Vanaf 67 jaar is een verdere verhoging van de AOW-leeftijd immers gekoppeld aan de levensverwachting. In 2022 gaat de AOW-leeftijd bijvoorbeeld met nog eens drie maanden omhoog. Achteraf gezien wordt die te snel opgetrokken, vindt Van Rooijen. „Dat is nu niet terug te draaien zonder wetswijziging. Maar wij zullen er scherp op toezien dat dit niet opnieuw gebeurt.“

Coalitiepartijen houden zich voorlopig op de vlakte. „Het is eerst aan de Sociaal Economische Raad om te komen met een advies over de toekomst van ons pensioenstelsel“, zegt Roald van der Linde (VVD). „Dat vraagt geduld en terughoudendheid van de politiek. Daarom wachten we dat advies af voordat we in de bredere context van een goede oude dag met elkaar het debat gaan voeren.“

Het ministerie van Sociale Zaken wijst er op dat de nu afgesproken stijging tot 67 jaar in 2021 niet gerelateerd is aan de levensverwachting, maar dat die een inhaalslag betreft.

IN MEMORIAM

De volgende leden zijn ons overleden:

P.T.H.M. Snijders, Santpoort
A.G. Legdeur, Tilburg
L. Groenendijk, Lochem

WELKOM

Als nieuwe donateur en lid heten wij welkom:

Mevr C. Betzema-Kloosterman, Haarlem
W.C.E. Spykstra, Amersfoort
A.N.J. Thoen, Amsterdam
F. Lekkerkerker, Amersfoort

